

TURCSÁNYI GÁBOR

Bizarr kutyatejfélék

A kutyatejfélék (Euphorbiaceae) családja 222 nemzetségével és több mint 6300 fajával az egyik legnagyobb növénycsalád. Fajai kozmopoliták, vagyis az Antarktisz kivételével minden földrészén megtalálhatók. Morfológiai szempontból és az életformák tekintetében is rendkívül változatos növények. A bizarr növényformák és virágzatok, valamint az élőhelyek rendkívül széles spektrumához való alkalmazkodás sokszor még az „edzett” botanikusokat is ámulatba ejtik. Ez a változatosság a család típusnemzetségére, a kutyatej (*Euphorbia*) nemzetségre is jellemző, mely több mint 2000 fajával a zárvatermők egyik legnagyobb fajszerű genuszát adja. A család fajdiverzitása legnagyobb a trópusokon, de meglehetősen sok faja kötődik a mérsékelt égövhez is. Képviselői gyakran nagy számban fordulnak elő kisebb és közepes tengerszint feletti magasságokon; egyes ökoszisztémákban dominánsakká is válhatnak. Feltűnően nagy a szigetlakó bennszülött taxonok, az ún. szigetendemizmusok száma.

Lágyszárúak, cserjék, fák, fölkapaszkodó növények és szárszukkulensek egyaránt tartoznak a családba. A méreteket tekintve akadnak közöttük egészen apró egyévesek és nagyra növő, hosszú életű fák is. A legtöbb faj tejnedvet képez, ami a család fontos ismertetőjegye. Ez különböző színű vagy akár áttetsző is lehet, de rendszerint fehér vagy piros. Az Euphorbioideae alcsalád fajainak fehér tejnedve általában égető érzést keltő vagy toxikus, ami távol tartja tőlük a növényevő állatokat. A bőrt irritáló vagy égető hatást leginkább a tejnedv diterpénjei okozzák. Ha a tejnedv a szem, az orr vagy a száj nyálkás bőrfelületével érintkezik, rendkívül fájdalmas gyulladást okozhat. Ha a szembe kerül, akár vaklás is lehet a következmény. A *kutyatej* a német *Hundsmilch* tükörfordítása; a *tej* utótag magyarázata, hogy a növény tejnedvet tartalmaz, a *kutya* előtag a növény értéktelenségét, hitványosságát jelzi.

Némelyik (mindenekelőtt dél-afrikai és madagaszkári), sivatagban élő pozsgás kutyatejféle az összetéveszthetőségig hasonlít az amerikai kaktuszfélekre. A szárszukkulensek között mindkét családban előfordulnak gömb, sün, buzogány, valamint oszlop alakú fajok. Ennek oka, hogy a hasonló – forró és száraz – környezeti feltételek a törzsféjlesztés folyamán különböző területeken konvergens evolúciót

A manióka a trópusok egyik legfontosabb élelmiszernövénye

eredményeztek azzal, hogy azonos irányba tereltek a szelekciót. A jelenséget – amikor különböző származású szervezetek a Föld eltérő pontjain ugyanazt az „ökológiai niche-t” töltik be – álvikariálásnak nevezzük. A fatermetű kutyatejfélék között vannak olyanok is, amelyek a sárkányfához hasonló megjelenésűek.

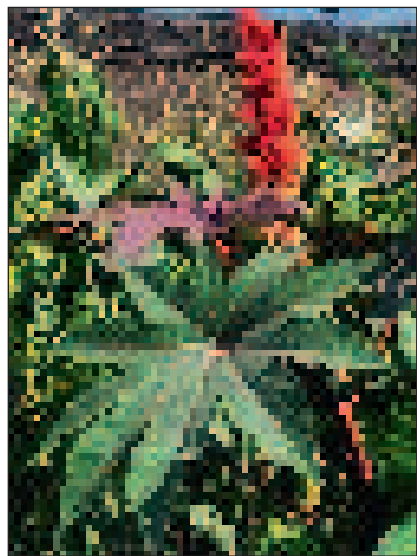
A családba tartozó fajok levelei egyszerűek vagy tenyeresen összetettek, és többnyire változó állásúak. Lehetnek épek és ép szélűek, de előfordulnak bemetszett szélűek vagy mélyen tagoltak is. Elterjedt, de nem általános a pálhalevelek képzése, melyek lehetnek egészen aprók és korán lehullók, illetve nagyok és levélszerűek is. A levételen, szukkulens fajok gyakran töviseket képeznek. Gyakori a szőröség; szőreik lehetnek egyszerűek, fa, T betű és csillag alakúak vagy éppen pikkelyszerűek, ill. szűrőcsák.

Virágaik egyivarúak. A fajok között vannak egy- és kétlakiak is. Csészeleveleik, szíromleveleik, mézfejtők (diszkuszaik), csökevényes porzóik (sztaminódiumaik) és csökevényes termők (pisztillódiumaik) lehetnek vagy hiányozhatnak. Porzóik száma 1 és 1000 közötti; ezek állhatnak szabadon vagy különböző módon összenőhetnek, ill. elágazhatnak. Felső állású magházuk termőlevelei összeforrtak. Ez utóbbiak száma általában 2 és 5 közötti, de akad a családban 1, illetve 20 termőlevelű faj is. A magház annyi üregű, amennyi a termőlevelek száma. Mindegyik üregben egyetlen magkezdemény van. A maghéjon gyakran fölfedezhető egy húsos kitüremkedés, mely a mag állatok (leginkább hangyák) általi terjesztéséhez nyújt hathatós segítséget azzal, hogy táplálékul szolgál számukra.

A család fajainak virágzatai változatosak. Az Euphorbiaceae tribusra erősen specializálódott virágzat jellemző, amit ciátiumnak (cyathium) nevezünk. Ez, a fészkesek virágzatához hasonlóan, úgy jött létre, hogy közben az egyes virágok a szaporodáshoz még éppen elegendő minimális mértékig redukálódtak, sokadmagukkal virágszerű virágzattá (pseudanthium) álltak össze. A ciátium ennél fogva összetett virágzat,

A kaucsukfát Délkelet-Ázsiában hatalmas ültetvényeken termesztik

A trópusokon fává növő ricinust nálunk egyéves dísznövényként tartják

melyben egy kehelyszerű képződményt (ún. álcészét) formáló módosult murvalevelek 4–5 porzós (de 1-1 porzóvá redukálódott) virágzatot, valamint egy csúcsi termős virágot öveznek. Az álcészé karimáján mirigyek helyezkednek el, melyek sok fajon szíromszerű képletekké szétterülnek, látszólagos pártáörvöt képezve. A kutyatejek a színes virágtakaró helyett gyakran a virágon kívüli murvalevelek színével és alakjával, valamint nektártermelő mirigyekkel (nektáriumokkal) vonzzák a beporzó rovarokat. A termés rendszerint 3 kopácsra hasadó tok, mely gyakran úgy pattan fel, hogy messzire elröpi az üregeiben kifejlődött 1-1 magot.

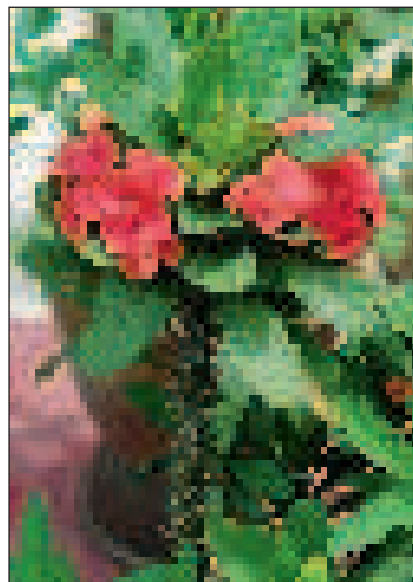
A kutyatejfélék különleges jellemzője, hogy tejnedvükben szokatlan alakú keményítőszemcséket alakítanak ki. Előfordulnak közöttük bot, orsó, csont és korong alakúak, sőt elágazók is. A bot alakú keményítőszemcsék extrém hosszúságot érnek el a mikulásvirágban. A taxonok jellemző alapkromoszóma-száma $x=9$, ill. ritkán 7 vagy 11. Az *Euphorbia* ugyanakkor a növényvilág egyik legszélesebb kromoszómaszám-spektrumot mutató nemzetsége. Ismereteink szerint ez az egyetlen olyan növénynemzetség, amelyben a fotoszintézis mindhárom típusa, a C_3 -as, a C_4 -es és a CAM-fotoszintézis is előfordul.

A családba számos, gazdasági szempontból kiemelkedő növényfaj tartozik, és még nagyobb azok száma, amelyek dísznövényekként terjedtek el. Egyes fajokat előfordulási helyükön gyógy- vagy zöldsejtnövényként hasznosítanak. Maga az *Euphorbia* szó is Numídia II. Juba nevű királya görög orvosának, Euphorbosnak a nevéből származik, aki Antonius és Kleopátra lányát vette feleségül. Euphorbos a munkája során hashajtóként alkalmazta

a ma *Euphorbia obtusifolia* subsp. *regis-jubae* néven ismert alfajt. Afrikában sövények kialakításában hasznosítanak kutyatejfajokat. A kutyatejfélék számos faja lepkelárvák tápláléka. A család fajai között is akadnak özöngyomnövények; ilyen pl. a mi sárkutyatejünk (*E. esula*) Észak-Amerikában. Számos faj viszont kipusztulással fenyegetett.

A manióka, tápióka vagy kasszáva (*Manihot esculenta*) évelő, fás cserje. Mérete a 3–5 m-t is elérheti. Levelei hosszú nyelűek, tenyeresen 3–7 szeletre tagoltak. Apró, zöldessárga virágai bugavirágzatot alkotnak. 1 cm-es átmérőjű toktermései éréskor fölrepedve szétszórják a magvakat. Gyökérgumói 5–10 cm-es vastagságot és 15–30 cm-es hosszúságot érnek el. Felszínük sötétbarna és rostos, húsup fehér vagy sárgás színű.

A manióka a rizs és a kukorica után a trópusok harmadik legfontosabb szénhidrátforrása. Több mint félmilliárd ember alapvető élelmiszere. Állatok takarmányozására, alkoholos italok készítésére, sőt bioüzemanyagként is hasznosítják. Keményítőjét ingek és más textíliák keményítésére, valamint kozmetikumok és papír előállításához is használják. Dél-Amerikából és Mexikóból származik. Ezt a liszt készítésére alkalmas keményítőt tartalmazó fajt valószínűleg már 10 000 éve domesztikálták. A maják általi, 1400 évvel ezelőtti termesztését archeológiai leletek is igazolták. A belőle készült lisztet tápiókanak nevezik. Nedves trópusi

A trópusi származású töviskorona-kutyatej kedvelt cserepes dísznövény

körülmények között és – más növények termesztésére alkalmatlan – gyenge, száraz talajokon is terem. Minimális gondozást igényel. Keményítőtartalma, gumós

gyökerei és zöldsejként fogyasztott levelei linamarin nevű cianogén glikozidot és hidrogén-cianidot tartalmaznak, melyek megfelelő kezeléssel (sütéssel, áztatással vagy fermentálással) eltávolíthatók. Ha nem megfelelően kezelik, annak a fogyasztókra súlyos következményei (strúma, mozgáskoordinációs zavarok vagy bénulás) lehetnek. Édes és keserű fajtái ismertek; az utóbbiak toxintartalma nagyobb. A farmerek mégis gyakran ezt részesítik előnyben, mert a rovarok és más állatok kevésbé fogyasztják, valamint tolvajok is ritkábban lopják. Általában egy év után takarítják be, és szárdugványról szaporítják. Legnagyobb termelője Nigéria, míg legfőbb exportőre Thaiföld.

Gazdasági szempontból szintén kiemelkedő fontosságú faj a kaucsukfa (*Hevea brasiliensis*). A mintegy 80 nemzetségbe tartozó 1000 trópusi növényfaj közül, melyek sejtjeik vakuólumaiban kaucsuk kinyerésére alkalmas tejnedvet tartalmaznak, egyedül ez a faj vált világgazdasági jelentőségűvé. A fa 20–30 m magas, lombhullató, világosszürke kérge sima. Levelei hármasan ujjasan összetettek, hosszú nyelűek. Virágai sárgásfehérek, nem feltűnők, de illatosak, egyivarúak. Nagy, laza összetett fürtöt (bugát) alkotnak. Szélbeporzásúak. A növénynek háromüregű toktermése van, melynek mindegyik üregében egy-egy 2–2,5 cm-es hosszúságú, 40–50% olajat tartalmazó mag alakul. A termés héjának felpattanásakor a magok akár 30 m-es távolságra is elrepülhetnek. A magolajat Sri Lankán műszaki célokra használják.

A kaucsukfa az Amazonas és déli oldal-ágai esőerdei területein honos. Napjainkban mindenekelőtt Délkelet-Ázsiában termesztik kaucsuk nyerése céljából. A legfőbb termeszto országok Malajzia, Indonézia, Thaiföld és Sri Lanka. Ezekben az országokban állítják elő a világ termelésének 94%-át, évente mintegy 3,8 millió tonnát. A maradékon Dél-Afrika és Dél-Amerika osztozik.

Jóllehet a régészek Közép-Amerikában 3600 éves gumilabdák nyomaira is bukkantak, ezek nem kaucsukfából, hanem más, tejnedvet (kaucsukot) tartalmazó növényekből készülhettek. Már az első felfedező, akik 1492-től kezdődően Amerikába érkeztek, híreket hoztak kaucsukból készült termékekről. Maga Kolumbusz Kristóf is megfigyelt második újvilági útján (1495-ben Haitin) indiánokat, akik egy elasztikus labdával játszottak. Annak oka, hogy a nagyszámú kaucsukot termelő növényfajból végül a kaucsukfát választották ki ipari célokból való termesztésre, az volt, hogy ezt a növényt nem kell elpusztítani a tejnedve kinyerése céljából. Ez az értékes anyag ugyanis a fa növekedéséhez szükséges kambiumréteg kívül elhelyezkedő kéreg tejnedvtar-

tó járataiban raktározódik, így a kinyeréséhez elegendő a kérget csekély mélységben bevágni.

Hosszú időn keresztül a kaucsuk előállítására Brazília, Peru, Venezuela és Kolumbia privilégiuma volt. Amikor a XIX. században a vulkanizálás eljárását fölfelezték és az autógyártás beindult, egyre nagyobb igény jelentkezett a gumike-rekek gyártására. Brazília fölismerte a kaucsukfában rejlő óriási lehetőségeket, ezért megtiltotta a kaucsukfa magvainak kivitelét, és a tilalom megszegőit halálos büntetéssel fenyegette. 1875-ben mégis sikerült egy angol erdésznek, *Henry Wickham*nek Angliába csempészni 70000 magot. A londoni Kew Gardenben ezek mintegy 4%-át tudták kicsíráztatni, és 1876-ban a csemetéket hajóval Ceylon

Az erdei kutyatej bíboroszöld levelei kitelelnék erdeinkben

szigetére, valamint a szingapúri botanikus kertbe szállították. Ezen növények szaporítása tette lehetővé, hogy Délkelet-Ázsia lett a faj fő természetesi területe. Dél-Amerikában egy levélkárosító tömlősgombafaj (*Pseudocercospora ulei*) miatt a fa természetese sikertelen maradt. A természetes gumi nagy szerepet töltött be az ipari forradalomban, és ma is a világ gumifogyasztásának mintegy 1/3-át biztosítja. A kaucsukból készült gumi kiváló tulajdonságai, hogy vízhatlan, nem vezeti az áramot, tartós és nagymértékben elasztikus. Ezeknek a jellemzőinek köszönhetően repülőgépkerekek gyártására éppúgy alkalmas, mint labdák, léggömbök, gumikesztyűk és csónakok előállítására.

A kaucsukfa tejnedvét a törzsén ejtett sekély vágásokkal lehet kinyerni. A vágásokból kicsurgó tejnedvet a megsértett részek alatt a törzsre rögzített edényekben fogják fel. Az összegyűjtött tejnedvet ecet- vagy hangyasav hozzáadásával kicsapatják, pré-

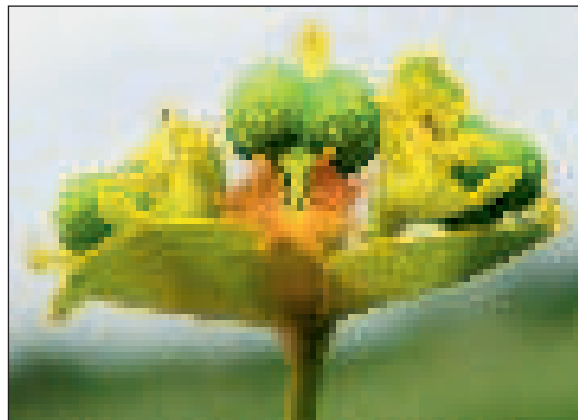
selik, majd gömb alakúra formálják. Ebben a formában szállítják a feldolgozás helyére.

Nincs még egy olyan természetes nyersanyag, mely előállításának olyan változatos története lenne, mint a kaucsuknak. A kaucsuk természetese egyaránt megért mesés virágzásokat és megélhetést tönkretesző katasztrófákat. Úgy tűnik, hogy a kaucsuk piaca a jövőben növekedni fog, mivel a gumiabroncs-gyártásban a természetes kaucsukot ismét egyre inkább előtérbe helyezik.

A ricinus (*Ricinus communis*) természetes élőhelyén 10–12 m magas évelő fa, kultúrában viszont egyéves növényként tartják. Nemzetségének egyetlen faja. Levelei nagyon dekoratívak; 50–70 cm hosszúak, hosszú nyelűek, tenyeresen 5–12 hasábra tagoltak, durván fogazott szélűek, és a szárral, valamint a fiatal terméssel együtt világoszöldtől sötétibolyásig terjedő színűek. A levélnyeleken számos virágon kívüli (extrafloralis) nektárium található. A növény virágai fél m-es hosszúságot is elérő, végálló összetett fűrtvirágzatot (bugát) alkotnak. A virágzat a csúcsi részén női, alsó részén pedig hím részvirágzatot visel. A virágokat nem övezik murvalevelek. A porzólevelek elágazók, a csúcsi részükön sok kis portokkal. A bibeszálak csúcán feltűnő, háromágú, vörös színű bibe van. A termés háromüregű, tövises tok, mely a vad egyedeken fölszakad, a kultúrtaxonokon viszont zárva marad. Magja márványos, kifejezetten dekoratív maghéjú, és egy szemölcsnek (caruncula) nevezett elaioszómát visel.

A faj Afrika nyáron esős térségeiben honos. Elsősorban olajnyerés céljából termesztik. Magjának olaját a múltban világításra és nyugtató vagy gyógyító kenőcsként, majd később hashajtóként használták. Az olaj nem tartalmazza a vízoldékony ricint, mely erősen toxikus mind az emberre, mind az állatokra. Az olaj kinyeréséhez a magvakat meghámozzák, meghengereklik, majd olajtartalmukat kipréselik vagy oldószerrel kivonják (extrahálják). A magvak olajtartalma 42–56%. A ricinusolaj azért különösen értékes, mert nagy arányban tartalmazza a kémiaiailag nagyon reaktív ricinolsavat. Szintetikus rostok, műgyanták, gyorsan beszáradó festékanyagok (pl. nyomdafestékek) és gyógyszeripari, valamint kozmetikai áruk (pl. ajakápoló stifték) gyártására használják. Vízkozitását magas és alacsony hőmérsékleten is megtartja, aminek következtében pl. repülőgépmotorok értékes kenőanyaga. Mi-

vel a kaucsukot nem kezdi ki, hidraulikus rendszerekben, valamint fékolajként is hasznosítják. Hashajtóként már elvesztet-

A kutyatejek különleges virágzata, a ciátium

te jelentőségét. A ricinusolaj felhasználása nagyon régi időkre vezethető vissza; magvait megtalálták idősámitásunk előtt 4000 évvel készített egyiptomi sírkamrákban is. Hazánkban termesztik és kertekben dísnövényként is tartják.

A családhoz tartozó fajok közül kiemelkedő jelentőségű dísnövény a mi-

A napraforgó-kutyatej gyomtársulásaink gyakori faja

külásvirág (*Euphorbia pulcherrima*), az *Euphorbia fulgens*, a tarka csodacserje vagy más néven krotón (*Codiaeum variegatum*), az érdes szépcsalán (*Acalypha hispida*), a rézlevelű szépcsalán (*A. wilkesiana*), a palackcserje (*Jatropha podagrica*), a *Jatropha multifida* és a töviskorona-kutyatej (*E. milii*). Terjedelmi korlátok miatt közülük csak az elsőt és az utolsót ismertetjük részletesebben.

A mikulásvirág 3–4 m magas, elágazó, tejnedvet tartalmazó cserje. A növény a lombzatát a száraz időszakban lehullatja. A virágzatok ciátiumai fejecskeszerű virágzatot alkotnak. Ez jellegtelen, de nagy, rozettát képező, hosszúkas-tojásdad, vérvörös fellevelek, más néven murvalevelek veszik körbe. A mikulásvirág ciátiumában csak egy sárga nektár-cseppet kiválasztó mirigy van, melynek nincs szziromszerű kitérűnkedése. A virágokat, melyek nektárjának szokatlanul magas (60%) a cukorkoncentrációja, madarak porozzák be. A növény termése háromüregű tok.

A faj Mexikóban és Közép-Amerikában honos. A trópusokon díszcserjeként elterjedt. Nálunk fontos cserepes dísznövény. A vörös mellett rózsaszín, krémszínű és fehér murvalevelű fajtái is vannak. 1800 körül került Mexikóból Európába. Sok évtizeden keresztül ezt a dekoratív növényt alig termesztették, és csak a II. világháború után terjedt el cserepes szobai dísznövényként. Abban, hogy jó ideig nem tartották a háztartásokban, az is szerepet játszhatott, hogy életveszélyesen mérgezőnek tartották. Az a tévhit terjedt el ugyanis róla, hogy egyetlen levelének elfogyasztása is halálos veszélyt jelenthet a gyermekekre. De mikulásvirág által okozott súlyos mérgezésről mindedig nincs tudomásunk, jóllehet a növény enyhe toxikussága nem kétséges (tejedve érzékeny embereken bőrirritációt okozhat).

Mocsári kutyatej békaliliummal az ócsai láperdőben

A mikulásvirág az ún. rövidnappalos fajok közé tartozik. Ez azt jelenti, hogy a növény több mint 12 órás nappalhosszúság mellett csak vegetatív részeit növeszti, míg virágzása csupán 12 óránál rövidebb nappalhosszúság mellett következik be. Ez magyarázatot ad arra, hogy a mikulásvirág nálunk miért éppen a december 6-a körüli

időszakban virágzik. Megfelelő szaporítási időpont választásával és a virágzásra érett növények 3 héten keresztül napi 14 órás sötétségben való tartásával a virágzást az év bármelyik időpontjában elő lehet idézni, amit a kertészek gyakran meg is tesznek annak érdekében, hogy a virágos növények kínálatát a téli hónapokon kívüli időszakban is fenntartsák.

Mexikó felföldjén az aztékok a mikulásvirágot már az 1400-as évek tájkán is termesztették. Vörös virágzatai a tisztaság szimbólumai voltak. Murvaleveleiből festékanyagot vontak ki, tejnedvéből pedig lázcsillapító gyógyszert készítettek.

A töviskorona-kutyatej (*Euphorbia milii*) erősen tövises, embermagasságú, tömött cserje gyengén szögletes, hajlékony, kígyószerűen görbülő oldalelágazásokkal. A levélalap mindkét oldalán barnásfekete, 1–1,5 cm-es pálhátövös helyezkedik el. Levelei váltakozó állásúak, legfőképpen 7 cm hosszúak, tompán tojásdad vagy hosszúkas lapátalakúak, válluknál rövid nyélbe keskenyedők, üdezőldök, csupaszok. Nem feltűnő ciátiumai többszörösen villásan elágazó bogernyőt alkotnak, amit 2 élénkpiros murvalevél övez. A piros murvalevélű fajták mellett léteznek rózsaszínűek és sárgák is. Termése 3 üregű tok. Madagaszkár szigetén honos. Egyike a trópusokon leggyakrabban előforduló kutyatejfajoknak. Egyesével vagy sövénynek telepítik. Nálunk cserepes dísznövény.

A kaktuszokra megtévesztésig hasonlító, szukkulens kutyatejfajok közül említést érdemel a golflabdakutyatej (*E. obesa*), valamint a Kanári-szigeteken bennszülött *E. canariensis*. A golflabdakutyatej dél-afrikai származású. Bár botanikus kertekben a világon mindenfelé megtalálható, eredeti élőhelyén veszélybe került a fennmaradása illegális gyűjtése, lassú növekedése, valamint termésének csekély maghozama miatt. A 6–15 cm-es vastagságú hajtása tövisektől mentes, dekoratív, és fiatalon labdára emlékeztető (gömb), öregedve pedig henger alakú. Leveli jelentéktelenek és korán lehullók. Gömb alakú hajtásán rendszerint 8 függőleges borda van, melyek száma a növény korával akár 10-re is gyarapodhat. A hajtás alapszíne szürkészöld, metálszürke, kékeszöld vagy barnászöld nagyon tetszetős finoman kihúzott hosszirányú szegélyekkel és keresztirányú vörösesbarna vagy tompán bíboros sávokkal, melyek a felszínét úgy díszítik, mintha az egy skót szoknya mintázata lenne. A bordák élén apró, barna dudorok húzódnak egyetlen sorban. A növény kétlaki. Konvergens evolúció következtében hihetetlen mértékben hasonlít egy mexikói kaktuszfajra, az *Astrophytum asterias*ra.

Az *E. canariensis* lassan növekvő, akár több méteres átmérőt is elérő faj. Csupasz, levéltelen, zöld vagy szürkészöld, 8–15 cm-es vastagságú, kandelaberszerűen ívesen felálló hajtásai a legtöbbször 5, ritkábban 4 vagy 6 élűek. A bordákon mindig párosával egymás fölött 4–5 mm hosszú, megörbült, vörösesbarna tövisek helyezkednek el. A hajtások csúcsain alig észrevehető zöldespiros ciátiumok ülnek hármassával úgy, hogy a középső hím, míg a két szélső női ivarú. Ennél fogva a sötét vörösesbarna toktermések mindig két sorban képződnek. A faj tejedve különösen mérgező, ezért

A kutyatejszender (*Hyles euphorbiae*) hernyói főleg farkas-kutyatejen táplálkoznak (A szerző felvételei)

óvakodni kell a tövises által okozott sérülésektől. A szukkulens alkotta bozótosok jellemző és tájképet meghatározó faja volt, de Fuerteventura és Lanzarote szigetén már csak ritkán fordul elő. A tipikus kanári-szigeteki táj jellemző meghatározójaként kiemelt védelemre érdemes, de a kultúrtáj terjedése, mindenekelőtt a banánültetvények, a települések és a közlekedőutak létesítése veszélyezteti. Az óceán közelében kevésbé fordul elő, de kissé magasabb térszínen 1100 m-ig fölhatol. A Washingtoni Egyezmény (CITES) értelmében minden szukkulens kutyatejfaj védett.

A család minden hazai faja lágyszárú. Vadon két nemzetség, a szélfüvek (*Mercurialis*) és a kutyatejek (*Euphorbia*) fordul elő. A szélfüvek tejnedv nélküliek, kétlakiak és átellenes levélállásúak, míg a kutyatejek fehér tejnedvet tartalmazók, egylakiak és átellenes vagy szórt levélállásúak. Sok faj közismert gyomnövény, de előfordulnak erdei, pusztai, valamint vizes élőhelyekhez kötődők is. A délszaki kutyatejet (*E. myrsinites*), a kerti kutyatejet (*E. lathyris*) és a tarka kutyatejet (*E. marginata*) kertekben tartják, de kivadulhatnak. A hazánkban előforduló fajok egytől egyig mérgezőek. A szélfüvek merkurialin nevű illóolaja a vörös vértetek szétesését, valamint a vese és a máj károsodását okozza. A kutyatejek tejnedvnek euforbon laktonja és más hatóanyagai súlyos nyálkahártya-gyulladást, vetélést és elhullást is kiválthatnak. ♀